

Protocol Periodiek Bedrijfsbezoek

- Werkinstructie
- Waarnemingsprotocol
- Stroomschema 'melk wel of niet leveren'

Voorwoord

Nederlandse zuivelproducten worden verkocht en geconsumeerd over de hele wereld. Hiervoor is het essentieel dat de Nederlandse zuivelketen aan autoriteiten de zekerheid biedt dat Nederlandse melk veilig is en afkomstig is van gezonde koeien. Deze eis komt voort uit Europese wetgeving (Hygiëneverordening; EG 853/2004, bijlage II, sectie IX, hoofdstuk 1). Eén van de instrumenten waarmee dat aantoonbaar gemaakt kan worden is de uitvoering van het Periodiek Bedrijfs Bezoek (PBB) op melkveebedrijven. Het PBB is daarom onderdeel van diverse kwaliteitborgingssystemen van Nederlandse zuivelondernemingen.

Dit PBB-protocol is bedoeld als instructie voor de Geborgde Rundveedierenarts voor alle aspecten die te maken hebben met een correcte uitvoering en vastlegging van het PBB. Het protocol is opgedeeld in drie hoofdstukken.

Werkinstructie: hierin wordt beschreven op welke wijze de uitvoering van het PBB plaatsvindt. Een belangrijk onderdeel hierbij is de afstemming met de veehouder dat melk van attentiedieren niet geleverd mag worden aan de zuivelonderneming. Dit betreft zowel de attentiedieren die tijdens het PBB zijn vastgesteld, maar ook de melk van dieren die op andere momenten dan tijdens het PBB als attentiedier worden aangemerkt door de veehouder zelf. In de werkinstructie is ook de verwerking van het ingevulde PBB-formulier beschreven.

Waarnemingsprotocol: hierin wordt beschreven waar de dierenarts op let tijdens de uitvoering van het PBB. Daarnaast maakt het waarnemingsprotocol duidelijk wanneer een koe een attentiedier is.

Stroomschema 'melk wel of niet leveren': dit is een hulpmiddel voor dierenarts en veehouder waarmee bepaald kan worden wanneer het leveren van melk wel of niet is toegestaan.

Dit protocol is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de ontvangers en/of verwerkers van boerderijmelk en de stichting Geborgde Dierenarts.

Namens Qlip,
Jan Bobbink
Directeur

Werkinstructie

VRAAG	ANTWOORD	TOELICHTING
<p>1a Waar kan de beoordeling plaatsvinden?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Op stal - vast aan het voerhek; • Op stal - loslopend; • In de weide; • In de ziekenstal. 	<p>De plaats van beoordelen heeft invloed op de beoordelingsresultaten. Een betrouwbare beoordeling en identificatie van een koppel dat losloopt met name in de weide of op stal, is vanwege onrust niet altijd mogelijk. Bij veel onrust verdient het de voorkeur om de dieren vast te zetten.</p> <p>Aandachtspunten bij de beoordeling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De beoordeling van de uier en het aan- of afwezig zijn van uitvloeiing/nageboorte, alsmede het identificeren van de dieren, gaat het beste als de dieren vast (aan het voerhek) staan; • De mate van kreupelheid is beter zichtbaar bij het loslopen op een harde vloer; • Het beoordelen in de weide is alleen goed mogelijk bij een rustig koppel.
<p>1b Welke dieren worden beoordeeld?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Buiten de weideperiode worden bij ieder PBB alle melkgevende en droogstaande runderen beoordeeld; • In de weideperiode (van 1 april tot 1 november) worden alle melkgevende runderen beoordeeld evenals de droogstaande koeien die in de stal of op het erf aanwezig zijn. 	
<p>1c Hoe vaak moet een PBB plaatsvinden?</p>	<p>De frequentie van het PBB is opgenomen in het borgingsprogramma van de zuivelonderneming waaraan de veehouder de melk levert.</p>	<p>De melkveehouder is verantwoordelijk voor het tijdig laten uitvoeren van een PBB. De veehouder ontvangt vooraf informatie van Qlip of van zijn zuivelonderneming in welke perioden een PBB moet worden uitgevoerd.</p>
<p>1d Door wie mag een PBB uitgevoerd worden?</p>	<p>Het PBB wordt uitgevoerd door de geborgde rundveedierenarts (of zijn vervanger) welke is vermeld op de 1-op-1 overeenkomst die de melkveehouder heeft afgesloten met de de geborgde rundveedierenarts.</p>	<p>Van iedere PBB wordt door de geborgde rundveedierenarts (of zijn vervanger) een rapportage ingevuld en krijgt de veehouder een kopie. De melkveehouder is verantwoordelijk voor het versturen van deze PBB-rapportage naar Qlip (maar hij kan het versturen overlaten aan de dierenarts). Deze rapportage dient binnen vijf werkdagen na het uitvoeren van de PBB, binnen te zijn.</p> <p>Naast de periodieke bedrijfsbezoeken is de melkveehouder het hele jaar door verantwoordelijk voor de controle op de diergezondheid. Hij houdt dit bij in de dierziekteadministratie van het bedrijf.</p>

VRAAG	ANTWOORD	TOELICHTING
<p>2 Welke procedure volgt de dierenarts?</p>	<p>a. Individuele beoordeling van de dieren; b. Identificatie van dieren vindt plaats aan de hand van zichtbare nummering; c. Dieren met verschijnselen worden genoteerd op een hulplijst; d. Aan de hand van deze hulplijst wordt de veehouder om nadere informatie gevraagd; e. Deze nadere informatie wordt geverifieerd met de vastgelegde gegevens in de dierziekteadministratie of bijvoorbeeld met productie- of onderzoeksgegevens; f. Op grond van het waarnemingsprotocol worden de attentiedieren vastgesteld en genoteerd op het rapportageformulier PBB; g. Na afronding van het PBB wijst de dierenarts de veehouder op het feit dat de genoteerde attentiedieren in de dierziekteadministratie en administratie uit te houden melk dienen opgenomen te worden (voor zover dat nog niet het geval is) en dat van deze dieren de melk niet geleverd mag worden.</p>	<p>PBB betreft een visuele klinische beoordeling van het vee. Aanvullende diagnostische methoden, zoals het nemen van monsters, kunnen worden toegepast om de veehouder aanvullende informatie te verschaffen, maar vallen buiten de beoordeling voor het PBB.</p>
<p>3 Hoe worden dieren beoordeeld tijdens een PBB?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Individuele dieren worden beoordeeld aan de hand van criteria beschreven in het waarnemingsprotocol (zie pagina 6). • Een dier met verschijnselen wordt als attentiedier ingedeeld in één van de zeven categorieën waarmee de verschijnselen het meeste overeenstemming vertonen. 	<p>De nadere omschrijving en afbakening staat omschreven in het waarnemingsprotocol.</p>
<p>4 Welke afbakening is er tussen gezond/ ziek en ziek/hersteld?</p>	<p>Zieke dieren behoeven als regel behandeling. Zie verder de toelichting en het "Stroomschema melk wel of niet leveren?" achterin dit Protocol.</p>	
<p>5 Wat gebeurt er met het ingevulde PBB-formulier</p>	<p>Het ingevulde PBB-rapportageformulier wordt opgestuurd naar Qlip. Bij de verwerking wordt onder meer getoetst op volledigheid van het formulier. Een belangrijke check is het aantal attentiedieren dat is vastgesteld tijdens het PBB en of dit herhaaldelijk het geval is op het melkveebedrijf. Bedrijven die herhaaldelijk onvoldoende scores op het PBB wordt gevraagd om een verbeterplan op te stellen om te komen tot verbetering.</p>	

Waarnemingsprotocol

BEOORDELINGSPUNT	WAARNEMING	TOELICHTING
<p>1 Runderen met verschijnselen van besmettelijke dierziekten die via de melk op de mens kunnen overgaan.</p>	<p>In veel gevallen veroorzaakt dit type infecties bij het rund geen of weinig zichtbare klinische verschijnselen; daarom is aandacht hiervoor belangrijk.</p> <p>Bij deze besmettelijke dierziekten horen vaak één of meerdere van de onderstaande verschijnselen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • verwerpen en/of sterke melk-productiedaling ('flabby udder'); • diarree; • 'algemeen ziek'; • verwerpen; • hersenstoornissen. 	<p>Aandoeningen die kunnen horen bij verschijnselen zoals genoemd in de linker kolom zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leptospirose; • Salmonellose; • Listeriose. <p>*Noot: Zoönosen genoemd als meldingsplichtig in de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren vallen onder categorie 7 van dit protocol.</p>
<p>2 Runderen die abnormale organolopetische kenmerken (geur, smaak, samenstelling) op melk kunnen overbrengen</p>	<p>Bij deze aandoeningen horen vaak één of meerdere van de onderstaande verschijnselen die zijn op te delen in 3 categorieën:</p> <p>Geur en smaak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • verstoring van de spijsvertering als gevolg van afwijkende voeding (appels, uien, prei, vuile kuil), geeft een afwijkende geur en smaak aan de melk; <p>Samenstelling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pus in de melk; • vlokken in de melk; • kleur (bloed in de melk); <p>Fysiologisch:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwelling van uier en/of spenen; • pus/bloed uit wonden van uier en/of spenen; • pijnlijke uier en/of spenen; • onvoldoende eetlust; • dalende melkproductie in eerste twee maanden na afkalven. 	<p>Aandoeningen die kunnen horen bij verschijnselen zoals genoemd in de linker kolom zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • slepende melkziekte;* • zichtbare mastitis;** • verstoring van de spijsvertering. <p>Noot:</p> <p>* Niet bedoeld wordt de koe met een negatieve energiebalans in de eerste weken na het afkalven, zolang er geen klinische verschijnselen van slepende melkziekte zijn.</p> <p>** Wanneer een koe ziek is van mastitis aan één kwartier, mag van alle vier de kwartieren van deze koe de melk niet geleverd worden.</p>
<p>3 Runderen met verstoring van de zichtbare algemene gezondheidstoestand.</p>	<p>Bij dieren waarvan de algemene gezondheidstoestand is verstoord horen vaak één of meerdere van de onderstaande verschijnselen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sterk vermagerde dieren met een conditiescore lager dan 2, niet gerelateerd aan het productieniveau. 	<p>Aandoeningen die kunnen horen bij verschijnselen zoals genoemd in de linker kolom zijn :</p> <p>infectieziekten (niet veewetziekten);</p> <ul style="list-style-type: none"> • longontsteking; • buikvliesontsteking; • ernstige kreupelheid en/of gewrichtsontsteking; • algehele verstoring/wrakke dieren.

BEOORDELINGSPUNT	WAARNEMING	TOELICHTING
	<ul style="list-style-type: none"> • dieren waarbij één been niet of nauwelijks wordt belast ('op drie benen staan'); • lichaamstemperatuur boven de 40 graden; • verminderde eeflust; • sloom; • diepliggende ogen; • stijve gang; • opgetrokken buik; • versnelde afwijkende ademhaling; • oedeem tussen de kaaktakken; • doorligplekken; • veelvoudige externe abcessen (≥ 2)*. <p>Deze verschijnselen staan niet op zich maar zijn gerelateerd aan een algemene zichtbare verstoring van de diergezondheid (wrakke dieren).</p>	
<p>4 Runderen met aandoening aan het genitaal stelsel, waarbij afscheiding plaatsvindt.</p>	<p>Bij deze aandoeningen horen vaak één of meerdere van de onderstaande verschijnselen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aan de nageboorte blijven staan; • afwijkende uitvloeiing uit het geslachtsapparaat (al dan niet stinkend met smerige staart (plas etter))*; • algemeen ziek in combinatie met één van bovenstaande punten. <p>*Noot: Hieronder wordt niet verstaan de normale uitvloeiing die plaatsvindt na het afkalven en onderdeel uitmaakt van een normaal gezond verloop van het puerperium (periode na afkalven). Witvuilen is onderdeel van dit normale verloop na het afkalven zolang er geen aandoening als in de rechterkolom beschreven aan ten grondslag ligt.</p>	<p>Aandoeningen die kunnen horen bij verschijnselen zoals genoemd in de linker kolom zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lochiometra (bruin/rode stinkende uitvloeiing tussen ongeveer 5 - 14 dagen na afkalven); • etterige baarmoederontsteking.

BEOORDELINGSPUNT	WAARNEMING	TOELICHTING
<p>5 Runderen met darm-ontstekingen gecombineerd met diarree en koorts.</p>	<p>Bij darmontstekingen horen vaak één of meerdere van de onderstaande verschijnselen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diarree (de beoordeling van de mest heeft volgens de mestkaart van Faculteit Diergeneeskunde een consistentiescore lager dan 2); • lichaamstemperatuur boven de 40 graden. 	<p>Aandoeningen die kunnen horen bij verschijnselen zoals genoemd in de linker kolom zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • darmontsteking (al dan niet chronisch); • salmonella; • bovine virus diarree (BVD).
<p>6 Runderen met zichtbare ontsteking of verwonding aan uierhuid.</p>	<p>In deze categorie horen vaak één of meerdere van de onderstaande verschijnselen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • verwonding aan uier en/of spenen; • zwelling van uier en/of spenen; • roodheid van uier en/of spenen; • pus/etter/bloed uit wonden van uier en/of spenen; • pijnlijk uier en/of spenen; • weefselversterf. <p>*Noot: Bovenstaande verschijnselen vallen in deze categorie voor zover verontreiniging van de melk zal of kan plaatsvinden.</p>	<p>Aandoeningen die kunnen horen bij verschijnselen zoals genoemd in de linker kolom zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ontsteking aan uier en/of spenen veroorzaakt door verwondingen en bacteriën/virusen; • ontsteking aan uier en/of spenen veroorzaakt door ectoparasieten; • weefselversterf.
<p>7 Runderen met zichtbare verschijnselen die het bedrijf verdenken van veeziekte die volgens de Gezondheids- en Welzijnswet niet mag voorkomen.</p>	<p>Bij deze veewetziekten horen vaak één of meerdere van de onderstaande verschijnselen:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. afwijkend gedrag; b. afwijkende gang; c. hersen-/zenuwverschijnselen; d. smakken; e. kreupelheid; f. koorts; g. blaren op de tong; h. verwerpen; i. hoesten; j. vermageren; k. verdikte klieren; l. sterfte. 	<p>Aandoeningen die kunnen horen bij verschijnselen zoals genoemd in de linker kolom zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • BSE (a, b, c); • Mond- en klauwzeer (d, e, f, g); • Brucellose (h); • Tuberculose (i, j); • Leucose (j, k); • Miltvuur (f, l). <p>*Noot: Bovenstaande ziekten hebben een meldingsplicht volgens de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren voor de veehouder en dierenarts.</p>

Toelichting bij het waarnemingsprotocol

Tussen ziek en gezond is geen scherpe overgang; er is een tussengebied waarin het ziekteproces langzaam of soms snel verloopt, daarbij steeds meer (soms vage) verschijnselen veroorzakend, om ten slotte uit te monden in een van buiten waarneembaar ziektebeeld. Deze verschillen in fasen van een ziekteproces worden niet door iedereen op vergelijkbare wijze waargenomen. Om dit enigszins te verduidelijken volgt hieronder een voorbeeld:

In de voorgeschiedenis tot driespenen zit het hele scala van beslismomenten m.b.t. het wel of niet leveren van melk. Bij een betrapting als primaire oorzaak komen de volgende beslismomenten aan de orde:

a) Ongecompliceerde fase:

- verschijnselen van beschadiging van de uierhuid bij betrapting.

b) Gecompliceerde fase:

- afwijkende organoleptische eigenschappen bij mastitis;
- verstoring van de algemene gezondheidstoestand.

In de ongecompliceerde fase is het mogelijk van de andere kwartieren te leveren. Dit is niet het geval in de gecompliceerde fase. Indien mastitis wordt waargenomen aan dat kwartier is de koe niet gezond en dus een attentiedier waarvan de melk in zijn geheel niet geleverd mag worden. De melk van de andere drie spenen mag weer geleverd worden als de koe weer genezen is naar het oordeel van de veehouder. Bij het droogzetten/behandelen van het betreffende kwartier worden de wettelijke wachttermijnen voor de gehele koe aanhouden.

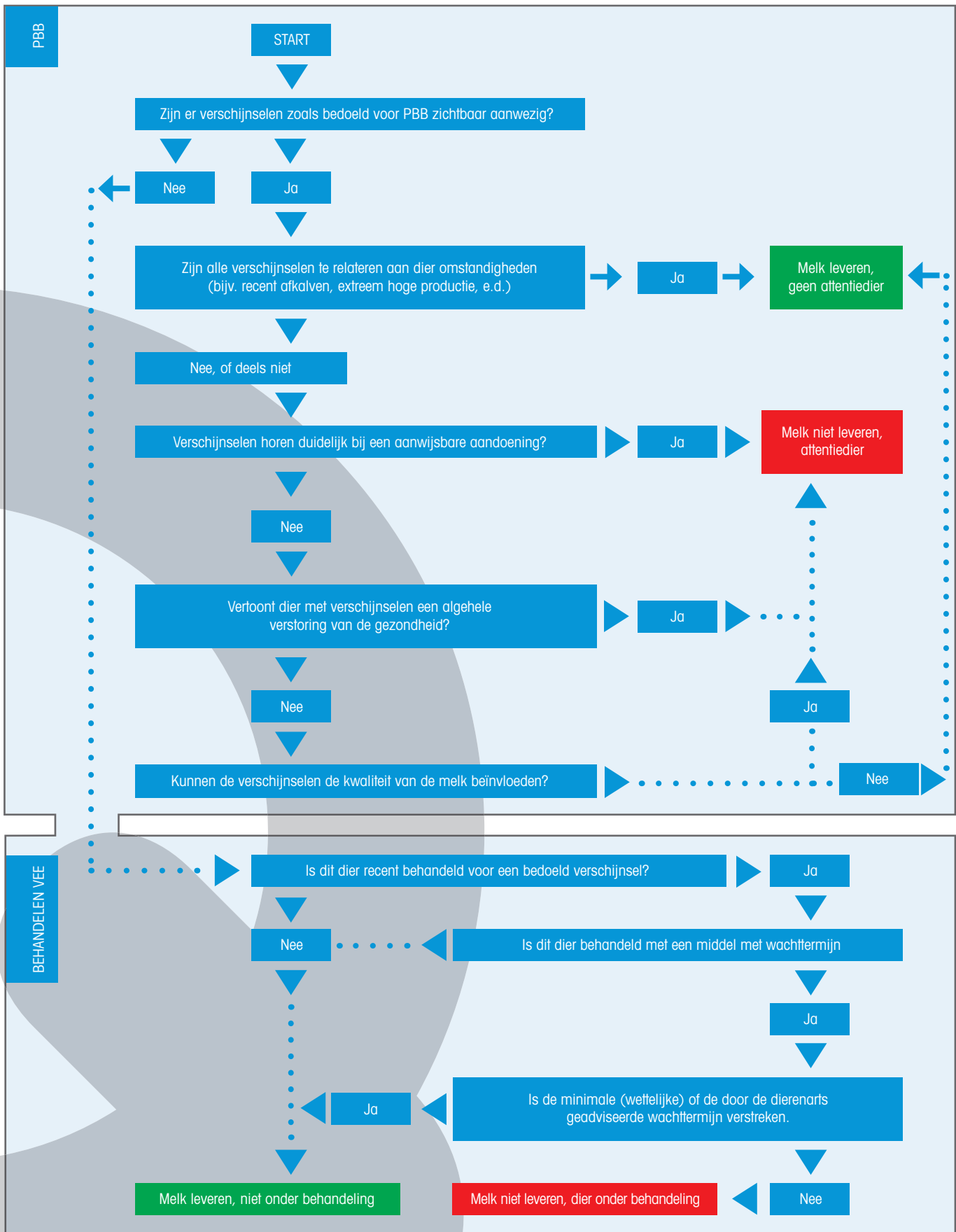
Samengevat:

Koe ziek = niet leveren;

Driespeen = leveren als melk niet verontreinigd wordt;

Koe behandeld = wachttermijn aanhouden.

Stroomschema: Melk wel of niet leveren?

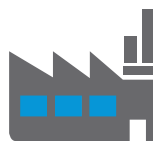
Opmerkingen:

- Dit stroomschema begint bij START: kijken of een dier verschijnselen vertoont van een ziekte.
Daarna wordt pas gekeken of het dier ook behandeld is:
  - Een dier met verschijnselen is altijd een attentiedier, ongeacht of het behandeld is met medicijnen of niet.
  - Een dier zonder verschijnselen dat niet behandeld is, of waarvan de behandeling is afgelopen (einde wachttermijn) is geen attentiedier.
  - Voor een dier zonder verschijnselen dat toch behandeld is (bijvoorbeeld in geval van droogzetten of wanneer de verschijnselen inmiddels niet meer zichtbaar zijn) geldt minimaal de wettelijk aan te houden wachttermijn, maar het dier wordt niet aangemerkt als attentiedier.
- Nadat het stroomschema (is) doorlopen en geëindigd is in een rood of groen vak, gaat men weer terug naar start.
- Met attentiedier wordt bedoeld, een dier met zichtbare verschijnselen zoals bedoeld voor PBB.

Laboratorium-
onderzoek

Audits, Inspecties
& Certificering

Overige informatie

Qlip

Qlip ondersteunt de agrofoodsector, in het bijzonder de zuivelketen, ter versterking van vooraanstaande marktposities. Dat doen we door een toonaangevende, innovatieve, betrouwbare en betrokken partner te zijn op het gebied van voedselveiligheid, -kwaliteit, -samenstelling en verduurzaming.

Van oudsher is Qlip thuis in de zuivel. Zowel op de boerderij, tijdens het transport, het productieproces in de fabriek, en het traject tot in het winkelschap. Kennis van de markt in combinatie met een onderscheidend expertise en technologie maken Qlip tot een betrokken partij die voorop durft te lopen. Samen met onze partners zetten we koers op een duurzame agrofoodketen.

Klachten- en bezwaarprocedure

Qlip heeft een klachtenprocedure met betrekking tot haar werkwijze. Een bezwaarprocedure is van toepassing op besluiten van de organisatie.

Overig

Voor vragen over het Protocol Periodiek Bedrijfsbezoek kunt u contact opnemen met Qlip:

Contactinformatie

Voor vragen kunt u contact opnemen met:

Qlip B.V.

Kastanjelaan 7
Postbus 292
3830 AG Leusden

088 754 7000
info@qlip.nl
www.qlip.nl

© Copyright Qlip 2000-2017. Alle rechten voorbehouden.

Intellectueel eigendom

Het intellectueel eigendom van dit document berust bij Qlip. De inhoud van dit document mag alleen met toestemming van Qlip aan derden worden overgedragen.

Aansprakelijkheid

Qlip is zich volledig bewust van haar taken om een zo betrouwbaar mogelijke uitgave te verzorgen. Voor eventueel in deze uitgave voorkomende onjuistheden kan Qlip geen aansprakelijkheid aanvaarden.